

Maria Wesołowska - Starńska, Andrzej Pilip i u k, *Wiedza o społeczeństwie dla gimnazjum. Bliżej świata*, Warszawa: Wydawnictwo eremis, 2005, ss. 245.

Recenzowana pozycja jest podręcznikiem do nauki o społeczeństwie i wychowania obywatelskiego dla gimnazjum, dopuszczonym do użytku szkolnego przez MEN (nr dopuszczenia 117/05). Książka dzieli się na dwie główne części: wychowanie obywatelskie i wychowanie do aktywnego udziału w życiu gospodarczym.

Część poświęcona wychowaniu obywatelskiemu obejmuje dziewięć rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera informacje związane z najbliższym środowiskiem ucznia, jego odniesieniem do siebie, rodziny, szkoły i grup społecznych, w których egzystuje i tworzy relacje społeczne. Tutaj na uwagę zasługuje szczególnie paragraf poświęcony sztuce sofistyki (przekonywania), erystyki (prowadzenia sporów) i retoryki (pięknej wymowy), uczący młodego człowieka umiejętności i kultury dyskusji. Drugi rozdział wprowadza czytelnika w rzeczywistość tożsamości narodowej, ucząc między innymi, że Polakiem jest się wszędzie – zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. W aspekcie nasilającej się migracji Polaków za granice naszego kraju ukształtowanie owego poczucia narodowej przynależności i patriotyzmu jawi się jako jedno z istotnych zadań wychowawczych pedagogiki XXI wieku. Rozdział trzeci, który jest zarysowaniem cech różnych typów sprawowania władzy, wprowadza w kolejny – czwarty dział poświęcony ustrojowi Rzeczypospolitej Polskiej. Rozdział piąty, zatytułowany „Kultura polityczna i formy życia publicznego”, próbuje pokazać, jak stać się świadomym obywatelem i twórczym organizatorem życia społeczności terytorialnej, odpowiedzialnym za dobro wspólne, poszanowanie praw i najważniejsze wartości w życiu społecznym (rozdział 7 i 8). Moduł z zakresu wychowania obywatelskiego kończą rozdziały poświęcone miejscu Polski w Unii Europejskiej oraz zjawiskom społecznym obecnym w XXI wieku i związanym z nimi zagrożeniom.

Część druga, odnosząca się do gospodarczej aktywności człowieka, obejmuje sześć rozdziałów. Przeprowadzają one czytelnika poprzez najbliższy mu od najwcześniejszych lat życia wymiar działalności gospodarczej, jakim jest zdolność prowadzenia gospodarstwa domowego (rozdział 1), następnie charakteryzują elementarne pojęcia gospodarcze (rozdział 2) i prezentują podstawowe informacje związane z wyborem zawodu i poszukiwaniem pracy (rozdział 3). Tu na uwagę zasługują praktyczne wskazówki, jak pisać *curriculum vitae* (CV), życiorys, list motywacyjny. Zdobyte umiejętności i charakterystyka rynku pracy pomogą młodym ludziom w bardziej samodzielnym wyborze dalszej drogi kształcenia oraz przyszłej pracy. Rozdział czwarty, poświęcony zagadnieniu prowadzenia własnego przedsiębiorstwa, jawi się jako alternatywa dla wysokiego bezrobocia, gdzie „założenie własnej firmy jest dobrym pomysłem” (s. 207). W obszarze życia gospodarczego nie powinno się pomijać etycznego aspektu pracy i biznesu. Rozdział piąty zwraca uwagę na moralny wymiar ludzkiego czynu, uwzględniając pozytywny wymiar stosowania etyki w biz-

nesie i negatywne skutki jej odrzucenia. Ostatni rozdział tego modułu jest ogólną charakterystyką polskiej gospodarki w skali krajowej i międzynarodowej.

Na tle licznych podręczników do wiedzy o społeczeństwie dla gimnazjum książka autorstwa M. Wesołowskiej-Starnawskiej i A. Pilipiuk zasługuje na uwagę nie tylko ze względu na walor estetyczny i ciekawy układ treści. Mocną stroną tej publikacji jest apel do ucznia o samowychowanie, troska o to, by wziął on pełną odpowiedzialność za kształt własnego życia. Autorzy podręcznika mają świadomość, iż wszelkie oddziaływania wychowawcze okażą się nieskuteczne, jeśli nie znajdą przedłużenia w wytrwałym i twórczym procesie autoformacji, podejmowanym przez samego wychowanka. Pomocą służą tu m.in. liczne pytania oraz przykładowe sytuacje problemowe wymagające konfrontacji z własnym systemem wartości i oceny ze strony czytelnika.

Kolejnym walorem podręcznika jest dążenie do wyeksponowania pewnych stałych wartości, niezmiennych punktów we współczesnej – tak dynamicznej i zmieniającej się rzeczywistości. Są nimi: społeczna natura człowieka, rodzina, niezbywalne prawa osoby ludzkiej, ojczyzna, solidarność, patriotyzm.

Priorytetem tej publikacji jest osoba ludzka i jej dobro, o czym świadczy między innymi obecność treści związanych z moralnym wymiarem ludzkiej egzystencji i zagadnienie etyki w życiu gospodarczym. Przestrzega ona przed tym, co w dobie cywilizacji postępu (rozdz. 9, I moduł) staje się zagrożeniem dla człowieka (globalizacja, terroryzm, konflikty zbrojne i polityczne, globalna wioska). Autorzy wykazują tu szerokie spojrzenie na współczesną rzeczywistość, ukazując również te jej aspekty, które jawią się jako nadzieja dla człowieka. Szczególnie należy tu wymienić wzajemne przenikanie się i ubogacanie różnorodnych kultur oraz rolę środków masowego przekazu w przekazywaniu informacji i budowaniu solidarności międzyludzkiej.

Pod względem estetycznym podręcznik przyciąga uwagę bogatą kolorystyką i dynamicznością. Ciekawy układ treści zapewniają obecne w każdym paragrafie, odpowiednio i konsekwentnie (w określonym kolorze) wyeksponowane anegdoty i opowiadania wprowadzające w główny problem, pytania oraz końcowe ćwiczenia i zadania dla ucznia. Zgodnie z obecnym we wstępie książki mottem: „Chcemy tylko – jak mówi chińskie przysłowie – otworzyć drzwi, wejść musisz sam” (s. 7), podręcznik ten rozbudza ciekawość ucznia, rozwijając umiejętność twórczego i innowacyjnego myślenia, oraz zachęca do podjęcia inicjatywy w kreowaniu siebie i otaczającej go rzeczywistości. Książka jest napisana prostym językiem, zrozumiałym dla ucznia gimnazjum. Pomocą dla czytelnika może być dołączony na końcu tej pozycji słownik biograficzny najważniejszych postaci oraz indeks trudniejszych terminów używanych w podręczniku. Dobrym i oryginalnym pomysłem jest bogaty wykaz literatury uzupełniającej, która może sięgającym po nią uczniom dostarczyć głębszej wiedzy z zakresu edukacji społecznej, gospodarczej i obywatelskiej.

Wiedza o społeczeństwie dla gimnazjum. Bliżej świata jest nowoczesnym podręcznikiem, pozwalającym gimnazjaliście zdobyć podstawową orientację w przestrzeni społecznej i dobrze wprowadzającym go w gospodarczą i polityczną rzeczywistość współczesnego świata.

Renata Gogola SAC